

ויש לה החזר בלאות. חייב להחזיר לה הן הבלאות הקיימות עצמן, והן שחייב לשלם לה את ההפרש בין בגדים שלמים לבין הבלאות.

לפי שהיה אסור לו להשתמש בהם, היות ונשואיו היו בעבירה.

והיא פסולה מלאכול בתרומה, שהרי נתחללה בביאת כהן בפסולי כהונה.

ולדה אף הוא פסול [חלל].

וכופין אותו להוציא אותה, שהרי אסורה היא עליו.

אך אם היתה האשה אסורה על בעלה משום שניות, שהן מדברי סופרים, אז קנסו אותה, ולכן —

אין לה לא כתובה, לא פירות, לא מזונות, ולא בלאות.

והיא כשירה וולדה כשר.

ואולם — כופין אותו להוציא אותה, שהרי אסורה היא עליו.

אמר רבי שמעון בן אלעזר: מפני מה אמרו שאלמנה לכהן גדול יש לה כתובה, וקנסו אותו לשלם לה כתובתה על אף שאין לו בה

זכויות נישואין, ולא קנסוה שלא תקבל כתובתה, כשם שקנסו אותה בשניות מדברי סופרים?

מפני שעל ידי נישואין אלו הוא נעשה פסול לעבודה, וכפי ששינונו בבכורות: כהן הנושא נשים בעבירה — הרי הוא פסול לעבודה עד שידור ממנה הנאה.⁽⁷⁾

וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה⁽⁸⁾ — קנסו אותו, את הבעל, שיתן כתובה.

פג-ב

כלומר, לא קנסו את האשה שלא יתן כתובה, אלא יתן לה כתובה כמו שנותנים לכל אשה.

כי אף על פי שקנסו את האשה האסורה משום "שנייה", שתפסיד את הכתובה, דוקא שם קנסו, משום שאם לא תהיה לה כתובה, היא תניח את הבעל, ותצא ממנו.

אבל כאן, גם אם תהיה לה כתובה, היא תניחנו, ותצא, כי היות והוא נפסל על ידה, תהיה קטטה ביניהם.

והוא הדין כשהיא נפסלת על ידו.⁽¹⁾

ומפני מה אמרו: "שניות לעריות", שאיסורן הוא מדברי סופרים — אין להן כתובה?

מפני שהוא כשר והיא כשרה, ונמצא שלא תניחנו ותצא, אם יהיה לה כתובה.

הסתפק? אלא זו היא קושיה של הגמרא. וראה דעת הריטב"א בד"ה או דילמא, ובד"ה איכא דאמרי.

7. רש"י.

במשנה ובברייתא מבואר שחלוצה [שאיסורה הוא רק מדרבנן] יש לה כתובה. והיינו משום דחלוצה פסולה לתרומה מדרבנן כמבואר

בהמשך הסוגיא, מה שאין כן שניה.

8. שהוא פסול או שהיא נפסלת. רש"י

1. רש"י. והתוספות כתבו: פירש בקונטרס שהוא פסול, שנושא אותה בעבירה.

ובין אם הוא פסול ובין אם היא פסולה, לא הפסידה את הכתובה, היות "דלא מרגלא

אבל במקום שהיא או וולדה נפסלים, אין היא משדלת אותו, ויש לתלות בו את השידול לנשואין בעבירה.

ומסתפקת עתה הגמרא, מי הוא התנא שאמר בכרייתא "דבר אחר" —

מאן קתני לה? מי הוא התנא שאמר את הטעם הזה של "דבר אחר"? האם רבי שמעון בן אלעזר אמרו, או רבי?

ומביאה הגמרא מחלוקת בדבר —

איכא דאמר:

רבי שמעון בן אלעזר הוא זה שקתני לה. ו"מה טעם" קאמר [באומרו "דבר אחר"], וכך אמר —

מה טעם אמרו באלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט, שאף על פי שגם הוא פסול וגם היא פסולה, בכל זאת קנסו אותו דוקא, שיתן כתובה, ולא קנסו אותה שתפסיד כתובתה? — **מפני שהוא מרגילה** ולא היא.

כי אם הוא נפסל — היא נמנעת מלשדל אותו לשאתה, כיון שאין רצונו בכך.

ואם היא נפסלת — אין היא מעוניינת בנישואין אלו, הגורמים לה פסול.

וכיון שאין היא מרגילתו, אין קונסים אותה, אלא דינה כשאר נשים.

וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה — קנסו אותה [את האשה] שתפסיד כתובה, שמחמת כן תניחנו, ותצא.

רבי אומר טעם אחר:

כי הללו — אלמנה לכהן גדול וגרושה לכהן הדיוט — אסורות מדברי תורה. **ודברי תורה אין צריכים חיזוק באמצעות קנס.**

ואילו הללו — "שניות" — איסורן הוא מדברי סופרים. **ודברי סופרים צריכין חיזוק.**

דבר [טעם] אחר לבאר את החילוק בין שניות לבין אלמנה וגרושה:

כהן גדול הנושא אלמנה, או כהן הדיוט הנושא גרושה — זהו [זה הוא], הבעל הוא זה שמרגילה לנישואין אלו.

שהיא ודאי אינה משדלתו שישאנה, היות ויש פסול על ידי הנישואין. אלא הוא זה משדל אותה להינשא לו [וכפי שיבואר], ולכן לא קנסו אותה.

ואילו באיסור שניות — זו היא, האשה היא זו שמרגילתו שישא אותה, ולכן קנסוה.

כי היות ולא היא נפסלת, ולא זרעה נפסל, בנישואי שניות, ואין היא מפסידה כלום על ידי הנישואין, יש להניח שהיא זו שמשדלת אותו שישאנה, כי יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא. ולכן קנסו אותה.⁽²⁾

או שהיא נפסלת אפילו בלא הולד — היא אינה מרגילתו, ולפיכך יש לה כתובה כשאר הנשים.

2. לשון רש"י: כיון דלא איהי מיפסלא, ולא

ליה". שלא היא זו שמשדלת אותו להינשא לה, כדי שנקנסנה שלא תשדל אותו.

והתוספות הביאו פירוש אחר: כל מקום ש"הוא [הולד] פסול". והיינו, שאם ולדה נפסל

בחליצה יש לחלק בינה ובין שניות מחמת הטעם —

“זהו מרגילה, וזו היא מרגילתו”.

שהרי החילוק בין איסורי תורה שלא קנסו בו לאיסורי דרבנן שקנסו בו, הוא משום שבמקום פסול היא לא מרגילתו, ולכן לא קנסוה. ורק באיסור דאורייתא יש פסול ולא באיסור דרבנן.

אבל חלוצה לכהן, הרי היא נפסלת בתרומה מדרבנן. וכיון שהיא נפסלת, היא אינה מרגילתו, ולפיכך יש לה כתובה אפילו כשהפסול שלה הוא רק מדרבנן.

ועתה מבארת הגמרא **מאי איכא**, איזו נפקא מינה להלכה יש בין טעמו של רבי לטעמו של רבי שמעון בן אלעזר?

ומביאה הגמרא כמה אפשרויות שבהן יש הבדל בין שני הטעמים:

הנפקא מינה הראשונה:

אמר רב חסדא: ממזרת ונתינה לישראל — איכא בינייהו:

מאן דאמר, רבי שאמר את הטעם באלמנה וגרושה שלא קנסוה מפני שהוא איסור

ומה טעם אמרו: שניות, כיון שהוא כשר והיא כשרה לפיכך קנסו אותה כתובה? — מפני שהיא מרגילתו.

אך איכא דאמר:

רבי — הוא זה שקתני לה לטעם הנוסף.

ואמר זאת רבי, היות שביאר את טעם החילוק בין איסור דאורייתא שלא קנסו בו ובין איסור דרבנן שקנסו בו, בכך שדברי תורה אין צריכים חיזוק, ואילו דברי סופרים צריכים חילוק.

ומעתה, דין חלוצה, שיש לה כתובה, הוא דקא קשיא ליה לרבי —

והא איסור חלוצה לכהן הוא רק איסור דרבנן! ולדברי רבי, איסור דרבנן צריך חיזוק כמו “שניות”, לקנוס אותה, ולמה אית לה לחלוצה כתובה! (3)

ולכן, הדר חזר ואמר רבי טעם אחר לחילוק:

כיון דבחלוצה לכהן, פסיל לה הכהן מתרומה, מדרבנן, שתיקנו חכמים שחלוצה הנישאת לכהן תפסל מלאכול בתרומה, לכן שוה דינה של החלוצה הפסולה לתרומה מדרבנן לדין הפסולות מן התורה, ולא לדין הפסולות משום “שניות” מדרבנן. כי גם

3. עיין בחזון איש כאן שמבאר את הסוגיא בהרחבה.

לפי הרשב"א בתירוץ אחד [כפי שביאר דבריו בערוך לנר], אין קושיא זו אלא ל"אית דאמר", אבל למאן דאמר ש"דבר אחר" רבי שמעון בן אלעזר אמרו, לא תיקשי חלוצה לרבי, כי חלוצה שאני, שהיות ואסרוה חכמים על ידי אסמכתא

זרעה מיפסיל, ולא מפסדה מידי בביאתו — היא מרגילתו!

והשמיט רש"י את הנימוק שגם הבעל לא נפסל. אבל לעיל מבואר בתוספות [ומשמע שמבארים כן ברש"י] שאף אם הבעל נפסל, היא לא מרגילה אותו שישאנה. וראה בענין זה בהערות בהמשך הסוגיא.

אך מקשה הגמרא: **ולרבי אליעזר** [שחולק על רבי טרפון — עיין בהערה 5], **דאמר רבי אליעזר**, אף ממזר שנשא שפחה הרי זה **עבד וממזר** —

הא לא מרגלא ליה ולא מידי!? הרי אין היא מרגילה אותו כלל, היות שזרעו פסול על ידה.

ולשיטתו — מהי הנפקא מינה בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר?

ולכן, מביאה הגמרא נפקא מינה שניה:

אלא, אמר רב יוסף: מחזיר גרושתו משנישאת לאחר, וגרשה הבעל האחר, שהיא אסורה עליו, וכמו שנאמר "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה, לשוב לקחתה להיות לו לאשה, אחרי אשר הוטמאה" — **איכא בינייהו!**

יכול הוא להיטהר על ידי שישא שפחה, וכדעת רבי טרפון.

לפי שכך שנינו במשנה במסכת קדושין [א]: רבי טרפון אומר: יכולין ממזרין ליטהר [שלא יהיו בניהם ממזרים]. כיצד? ממזר שנשא שפחה, הולד הוא עבד כנעני שלו [ואינו ממזר, כי אין הולד מתייחס אחר אביו אלא אחר אמו בלבד, וכמו ששנינו בקדושין סו ב: כל מי שאין לה לא עליו ולא אחרים קידושין — הולד כמותה, ולא כמו אביו].

שחרר האב הממזר את בנו העבד — נמצא הבן, בן חורין [כשר].

רבי אליעזר אומר: הרי זה עבד ממזר [ולא הועיל בנושאו את השפחה כדי לטהר את בניו].

וטעם הדבר שאם הזרע פסול אין היא

דאורייתא, ודברי תורה אין צריכים חיזוק

הרי **הא** — ממזרת ונתינה לישראל — **נמי** אסורה לו **דאורייתא**, כי דברי תורה אין צריכים חיזוק, ולכן יש לה כתובה.

מאן דאמר, רבי שמעון בן אלעזר, שאמר את הטעם שלא קנסוה להפסיד כתובתה באלמנה וגרושה לכהן **מפני שהוא מרגילה** ולא היא, כי היא אינה מעוניינת בנישואין שכאלו כיון שהיא נפסלת או שזרעה נפסל —

היינו דוקא באלמנה וגרושה, שנישואין אלו גורמים לה פסול לתרומה, ולזרעה להיות חללים.

אבל **הא**, ממזרת ונתינה, שאין היא נפסלת על ידי הנישואין שלה לישראל יותר מהפסול שכבר יש בה⁽⁴⁾ — **היא מרגלא ליה**, ולכן יש לקונסה שתפסיד כתובתה.⁽⁵⁾

מהפסוק של גרושה [ואשה גרושה מאישה לא יקחו], ו"ו יתירה היא, ומכאן האסמכתא לרבות את החלוצה, כמבואר בקדושין עח א, והובא ברש"י ד"ה הא היא], משמע להו לאינשי שחלוצה היא כגרושה ו"מיבדל בדילי מינה, כגרושה" [וראה עוד בריטב"א, בכרטנורא ובתוספות יום טוב, ובערוך לנר].

4. כי לנישואין היתה פסולה אף לישראל, ואילו לתרומה [כמו גרושה לכהן הדיוט, שנפסלה לתרומה על ידי הביאה] לא נפסלת ממזרת שנישאה לישראל. וכמו שכתב רש"י [ושאר ראשונים] בריש פרק הבא על יבמתו ד"ה ממזרת ונתינה.

5. ואף זרעה, על אף שנפסל ונעשה ממזר —

מאן דאמר, רבי שמעון בן אלעזר שאמר לא קנסו אלמנה וגרושה משום שהאיסור הוא מדאורייתא, הרי הא — מחזיר גרושתו — נמי איסור דאורייתא הוא, ולא קנסוה, לפי שאיסור דאורייתא אינו צריך חיזוק.

ומאן דאמר, רבי, שאמר מפני שהוא מרגילה, הרי הא — מחזיר גרושתו משנישאת — היא זאת שמרגלא ליה, שהרי לא שייך כאן לומר שהוא נפסל, כי לא מדובר כאן בכהן שנפסל לעבודה מפני נשיאת נשים בעבירה, אלא בכל אדם.

ואף היא אינה נפסלת לתרומה על ידי ביאתו, וכמבואר לעיל סט א.

ואף זרעה אינו נפסל, שהרי אין זה מפסולי כהונה.

וגם פסול ממזר אין כאן — כי אין ממזר מחייבי לאוין.

ושואלת הגמרא: ולרבי עקיבא, דאמר יש ממזר אפילו מחייבי לאוין, הרי כיון שזרעה נפסל, הא לא מרגלא ליה ולא עושה מידי [שום דבר] כדי לשדלו לשאתה לאשה!

ולפי שיטתו של רבי עקיבא — מאי נפקא מינה בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר?! (6)

אלא, מביאה הגמרא נפקא מינה שלישיית:

אמר רב פפא: פנויה בעולה שנישאת לכהן גדול, שאין בה אלא עשה "כי אם בתולה מעמיו יקח אשה", בתולה ולא בעולה — הוא דאיכא בינייהו:

מאן דאמר שאין קונסים משום שהוא דאורייתא —

הא, בעולה לכהן גדול — נמי איסור דאורייתא הוא, ואין לנו לקונסה.

כיון דליכא תקנתה לזרעה לא מהדרא למיפסל זרעיה דגברא לפי שהיא מקניטתו תמיד [שהוא מקפיד עליה על פסילת זרעו, וכמו ביאור התוספות].

והקשו התוספות: הרי אם תלד נקבות יהיו פסולות ואין יכולות ליטהר, וכמבואר בקדושין סט א! ? ותירצו, "סבורה היא שלא יקפיד, כיון שיכול לטהר את הזכרים".

והקשה תוספות הרא"ש, הניחא ממזר, יכול הוא לטהר זרעו. אבל נתין, הרי הוא אסור בשפחה, ואינו יכול לטהר זרעו! ? ותירץ בתירוצו ראשון, שאמנם נתין אסור בשפחה, אך יכול הוא לטהר זרעו באיסור, שסבורה שלא יחוש בנה על האיסור כמו שהיא אינה חוששת, וראה עוד שם.

6. כתב הריטב"א שפרכינן מרבי עקיבא, אפילו

מרגילתו, אין זה משום שהיא מפסדת, שהרי כאן אינה מפסדת מאומה כי אף אם לא היתה נישאת לו היו בניה ממזרים, תאמר בגרושה שיכולה להנשא לישראל ויהיו בניה כשרים.

אלא הטעם הוא, כיון שאין היא יכולה לשדל אותו לנישואין אם זרעו יהיה פסול, והואיל וזרעו יכול ליטהר הרי היא משדלתו. נתבאר על פי משמעות התוספות.

ואולם לשון רש"י לעיל בד"ה זה הוא מרגילה, משמע, שאם זרעה נפסל אין היא מרגילתו מפני שהיא מפסדת על ידי הנישואין, וכאן הרי אינה מפסדת.

ואף כאן כתב רש"י "הואיל ואינה גרועה מחמתו — טרחה ומיהדרא לינשא לישראל, כדי להעלות זרעה".

ואולם רש"י לקמן, בד"ה ולרבי אליעזר כתב:

וכן היא אסורה עד שישקוה, לבועל, לכהונה, ולתרומה, שנאמר שלש פעמים בפרשת סוטה "ונטמאה", ופירשו חכמים: אחד לבעל, ואחד לבועל, ואחד לתרומה.

ב. אך אם בא עליה בעלה, ועבר על האיסור לבוא על אשתו הסוטה, שוב אינה שותה מהמים, לפי שלא תועיל לה שתיתם לבודקה. שנאמר "ונקה האיש מעוון", מלמד הכתוב כי רק כאשר הבעל מנוקה מעוון, אז המים בודקים את אשתו. אבל אם אין הבעל מנוקה מעוון – אין המים בודקין את אשתו.

ג. הנבעלת לבעלה קודם שתיה, אינה נעשית זונה, כיון שאין איסורה אלא איסור עשה של "ונטמאה", אלא לדעתו של רבי מתיא בן חרש.

ד. אם מת הבעל של הסוטה לפני שהספיק להשקותה, אין היא שותה. ונחלקו בית שמאי ובית הלל אם במצב כזה מגיע לה כתובה, וקיימא לן כבית הלל, שהפסידה כתובתה.

אלא, מביאה הגמרא נפקא מינה רביעית:

אמר רב אשי: מחזיר ספק סוטתו – איכא בינייהו, אם יש לה כתובה מבעלה.

ואילו מאן דאמר שהחילוק הוא מפני שהוא מרגילה –

הא – היא מרגלא ליה, שהרי אין היא נפסלת על ידו.

כי אין חללה מחייבי עשה דכהונה.

וכן זרעה אינו נפסל בחללות מטעם זה.

ואף ממזר אינו, שלא אמר רבי עקיבא אלא "יש ממזר מחייבי לאוין", אבל לא מחייבי עשה. (7)

וממשיכה הגמרא להקשות:

ולרבי אליעזר בן יעקב, דאמר: יש חלל אפילו מחייבי עשה, ונפסלת היא וזרעה, תיקשי, **הא לא מרגלא ליה ולא מידי!**

ולשיטתו, איזה נפקא מינה יש בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר?!

א. אשה שקינא לה בעלה שלא תסתתר עם איש מסויים, ונסתרה עמו לאחר שקינא לה, הרי היא נקראת "ספק סוטה", והיא אסורה לבעלה לעולם, עד שתשתה "מי סוטה", ויעשה בה כל הסדר האמור בפרשת סוטה כדי לבודקה אם היא טהורה או טמאה.

ממזר מחייבי לאוין, אין קדושין תופסין בחייבי לאוין [וכמבואר לעיל מט א], ואם כן אינה אשתו כלל, ולא שייך שיתן לה כתובה ומזונות! וביארו התוספות: לא משום כתובה ומזונות פריך, אלא משום פירות ובלאות, שאין לה להפסיד, כיון שהוא אינה משדלת אותו.

7. ואף למאן דאמר יש ממזר מחייבי עשה, מכל

שאר הלכה כמותו, כיון ש"שקלא וטריא בעלמא הוא", וכונת הגמרא לומר, שאיכא בינייהו לדברי הכל.

וכתבו התוספות: הוה מצי למימר דרבי עקיבא כרבי טרפון, דאמר ממזר נושא שפחה הולד כשר, ואיכא בינייהו ממזרת ונתינה, כדלעיל.

והקשו התוספות, הרי לרבי עקיבא הסובר יש

"ונטמאה" עד שתשתה, מכל מקום, היתה יכולה לשתות ולהיטהר.⁽¹¹⁾ ואילו עתה, כשבא עליה בדרך ועשאה זונה, היא נפסלה לכהונה מדין זונה לעולם.

ואם כן לשיטתו של רבי מתיא בן חרש, מאי בנייהו?

אלא, מביאה הגמרא נפקא מינה חמישית:

אמר מר בר רב אשי: סוטה ודאי [אשת איש שזינתה] — **איכא בנייהו**, אם יש לה כתובה מבעלה.

כי מאן דאמר דאורייתא — הא נמי דאורייתא.

שהרי אסורה לבעלה מהאמור בפרשת סוטה "והיא לא נתפשה", והיינו, שלא נאנסה בעל כרחה, ומלמד הכתוב שאם לא נאנסה, היא אסורה.

וכן היא אסורה לפי רבנן [החולקים על רבי

כגון שקינא לה, ונסתרה לאחר קינויו, שנאסרת עליו. וריחקה תחילה, ועדיין לא גירשה,⁽⁸⁾ ושוב החזירה.⁽⁹⁾

מאן דאמר שהחילוק הוא משום שהא דאורייתא והא דרבנן — **הא**, כאן, **נמי** איסור דאורייתא הוא. שהרי משעה שנסתרה, נאסרה עליו מן התורה, ולכן יש לה כתובה.

ומאן דאמר שהחילוק הוא **מפני שהוא מרגילה** — **הא**, כאן היא זאת שמרגלה ליה, כי אין היא נפסלת בביאה זו.⁽¹⁰⁾

ומקשינן: **ולרבי מתיא בן חרש, דאמר, אפילו במקרה שהלך בעלה להשקותה, ובא עליה בדרך** — **עשאה זונה**, ונמצא שעל ידי חזרתה אליו היא נפסלת לכהונה מדין זונה, ואם כן **הא לא מרגלא ליה, ולא מידי!** הרי היא אינה עושה כלום כדי להרגילו, לפי שאינה רוצה להיפסל.

ואף שכבר נפסלה לכהונה ולתרומה מדין

מקום, מבעולה לכהן גדול לכולי עלמא אינו ממזר, הואיל והוא עשה שאינו שוה בכל [כמבואר כל זה בכתובות ל א].

והקשו התוספות לעיל בעמוד א: הרי הוא נפסל על ידה כדין נושא נשים בעבירה, ואם כן היא לא מרגילתו!

וקושייתם היא לפי מה שנקטו בפשיטות שדי במה שהוא נפסל על ידה כדי שלא תהא מרגילתו, וראה בזה בהערות לעיל בדקדוקי לשון רש"י בסוגייתנו.

8. כן פירש הריטב"א, וכן כתבו הערוך לנר והקרבן אורה בדעת רש"י בסוגייתנו.

9. כתב הריטב"א: הקשו רבותינו, היאך יהא לה

10. ורק לרבי מתיא בן חרש היא נפסלת. ראה לעיל סא ב.

11. הקשה הריטב"א: אולי היא אכן נטמאה, ואז ניחא לה שלא תשתה, והיא מרגלת אותו כדי

מקום, מבעולה לכהן גדול לכולי עלמא אינו ממזר, הואיל והוא עשה שאינו שוה בכל [כמבואר כל זה בכתובות ל א].

וקושייתם היא לפי מה שנקטו בפשיטות שדי במה שהוא נפסל על ידה כדי שלא תהא מרגילתו, וראה בזה בהערות לעיל בדקדוקי לשון רש"י בסוגייתנו.

9. כתב הריטב"א: הקשו רבותינו, היאך יהא לה

יוסי בן כיפר, לעיל יא בן מהפסוק "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה, לשוב לקחתה, אחרי אשר הוטמאה", שהם דורשים אותו לאיסור לאו לאשה שזינתה תחת בעלה.

ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה, כאן, היא מרגילה אותו. כי משעה שזינתה, היא כבר נפסלה לכהונה מדין זונה, ואין ביאה זו מוסיפה בה כל פסול.⁽¹²⁾

מתניתין:

כבר התבאר בפרקים הקודמים, כי –

א. בת ישראל הניסת לכהן, או שיש לה זרע קיים מן הכהן [בין על ידי נשואין ובין על ידי זנות, ומת הכהן, והשאר אחריו את זרעו ממנה] – הרי זו אוכלת בתרומה.

ומדין תורה, משעה שנתארסה לכהן הרי היא אוכלת בתרומה.

אלא שגזרו חכמים, שלא תאכל האשה בתרומה עד שתינשא, משום החשש, שמא תשקה לאחיה ולאחותה הנמצאים אמה בבית אביה הישראל, מכוס יין של תרומה שלה, או משום חשש שמא ימצא בה מום, ויימצאו קידושיה קידושי טעות.

ב. בת כהן אוכלת בתרומה כל עוד היא בבית אביה. אבל אם נתארסה לישראל היא

אינה אוכלת עוד בתרומה.

וכן אם יש לה זרע קיים מן הישראל [בין שנישאת לישראל והותיר בן, ובין על ידי זנות] – הרי הוא פוסלה מלאכול בתרומת בית אביה.

ג. בת כהן שמת בעלה הישראל, ומת גם הזרע שיש לה מן הישראל – הרי היא שבה לבית אביה לאכול בתרומה.

ד. העובר, דינו כמו ילוד רק כדי לפסול בת כהן המעוברת מישראל.

אך אין דינו כילוד כדי להאכיל את בת ישראל המעוברת מכהן.

ה. בת ישראל שהיא "שומרת יבם" ליבם כהן – אין הכהן היבם מאכילה בתרומה.

אבל בת כהן שהיא "שומרת ליבם" ליבם ישראל – הרי הוא פוסל אותה מתרומת בית אביה.

א. בת ישראל המאורסת לכהן, או בת ישראל המעוברת מכהן, או שהיא שומרת יבם לכהן.

אין בכוחו של הכהן להאכילה בתרומה, כל זמן שלא נשאה הכהן.

וכן אין בנה העובר הכהן מאכילה בתרומה, כל זמן שלא נולד.

12. ריטב"א. הקשה רש"י לפי שיטת רבנן, שאיסורה של זונה לבעלה הוא בלאו, שוב יש לפרוך: הרי לרבי עקיבא מפסדת היא, שיהא זרעה פסול, שהרי חייבי לאוין הוא, שהולד מהם הוא ממזר לרבי עקיבא, ולפיו איזו נפקא מינה יש באשה שזינתה.

להמנע משתיה, שאם יבוא עליה, הוא לא יהיה מנוקה מעוון, ושוב לא ישקוה! ?

ותירץ: כיון שהחזירה אליו, חזקה היא ש"אין אדם רוקק בכוס, ושותהו", ומפני שנתברר לו שהיא טהורה החזירה אליו. ולכן ניחא לה לשתות.

וכן בת כהן לישראל —

המאורסת לו, או שמעוברת היא ממנו, או שהיא לו שומרת יבם.

הרי הוא פוסלה מלאכול בתרומת בית אביה. ולכן, אף אחת מהנשים הללו — **לא תאכל בתרומה.**

ב. בת ישראל מאורסת ללוי, מעוברת מלוי, שומרת יבם ללוי —

הרי זו לא תאכל במעשר ראשון — משום שאין בכח האירוסין של לוי, או בכח העובר הלוי, או בכח היבם הלוי — להאכיל את בת ישראל במעשר.

וכן הוא בבית לוי לישראל.

בת לוי המאורסת לישראל, או שמעוברת ממנו, או שהיא לו שומרת יבם —

גם היא **לא תאכל במעשר ראשון**, מפני שהם פוסלים אותה ממעשר בית אביה.

ג. בת לוי מאורסת לכהן, מעוברת מכהן, שומרת יבם לכהן —

לא תאכל לא בתרומה, ולא במעשר, משום שהכהן פוסלה מן המעשר, ואין בכחו להאכילה בתרומה.

וכן הוא הדין בבית כהן ללוי.

בת כהן המאורסת ללוי, או מעוברת ממנו, או שהיא לו שומרת יבם —

הרי זו **לא תאכל, לא בתרומה, ולא במעשר ראשון.**

משום שהלוי פוסלה מן התרומה, ואין בכחו להאכילה במעשר.

גמרא:

שנינו במשנה: בת ישראל מאורסת ללוי, מעוברת מלוי, שומרת יבם ללוי. וכן בת לוי לישראל — לא תאכל במעשר:

ותמהינן: מה בכך שאין האירוסין של הלוי או העובר הלוי או היבם הלוי מאכילים אותה במעשר?

ומדוע לא תהא אשה זו כאשה "זרה", שאינה קשורה בשום ענין ללוי, ובכל זאת תאכל במעשר!

כי האם אשה "זרה" — מי לא אכלה במעשר ראשון?

הרי מעשר ראשון מותר הוא באכילה לזרים!

אמר רב נחמן אמר שמואל:

הא מני, משנתנו לפי מי היא? — בשיטת רבי מאיר היא.

דאמר, מעשר ראשון אסור באכילה לזרים.

אך בת לוי שלא התארסה לזר, ואין לה עובר מן הזר, ואינה שומרת יבם שלו, וכן בת ישראל הנשואה ללוי או שיש לה זרע מן הלוי —

הרי זו אוכלת במעשר, כדרך שנשים אלו אוכלות בתרומה.

ולכן שנינו: בת ישראל המאורסת ללוי, או

והוינן בה: מלשון המשנה, רבי אלעזר בן עזריה "מתירו" למעשר ראשון לכהן, משמע שרק הוא זה שמתיר מעשר ראשון באכילה לכהן.

ומכלל זה אתה שומע, דאיכא מאן דאסר אכילת מעשר ראשון לכהן.

ותיקשי, וכי יש מי שאוסרו באכילה לכהן?! והרי לא יתכן שיהיה מעשר ראשון אסור באכילה לכהנים, שהרי הכהנים אינם זרים, כי גם הם נקראים "לויים", כפי שיתבאר לקמן?!

ומשנינן: אלא אימא, אמור כך בדברי רבי אלעזר בן עזריה: נותנו למעשר ראשון אף לכהן.

שלא דיבר כלל על היתר אכילתו, אלא בא לחלוק על רבי מאיר בדין נתינתו, שאמר רבי מאיר נותנו רק ללוי, ואילו לדעתו של רבי אלעזר בן עזריה — נותנו אף לכהן.⁽³⁾

ועתה דנה הגמרא בדברי רבי מאיר:

מאי טעמא דרבי מאיר, שאסר מעשר ראשון באכילה לזרים?

אמר רב אחא בריה דרבה, משמיה דגמרא

המעוברת מלוי, או שומרת יבם ללוי, שהיא זרה לגמרי, וכן בת לוי לישראל, שקשורה כבר לזר — לא תאכל במעשר.

אבל אם בת ישראל נישאת ללוי או שיש לה זרע ממנו, וכן בת לוי שלא נקשרה כלל לישראל — הרי זו אוכלת במעשר.

דתניא, כמו שמצינו בברייתא, שרבי מאיר סובר שמעשר ראשון אסור באכילה לזרים:

תרומה ניתנת לכהן, ומעשר ראשון ניתן ללוי, דברי רבי מאיר. א-19

רבי אלעזר בן עזריה⁽¹⁾ מתירו לכהן.

ומשמע מדברי רבי מאיר, בכך שהוסיף בדבריו את דין נתינת התרומה לכהן, על אף שהיא אמורה במפורש בתורה ואין בדבר חולק, שכוונתו להשוות את דין המעשר לדין התרומה, ולומר:

כמו בתרומה, אכילתה היא כנתינתה — כשם שהיא ניתנת אך ורק לכהנים כך היא נאכלת אך ורק על ידי הכהנים.

כך במעשר ראשון — אכילתו היא כנתינתו. מה נתינתו ללוי בלבד, אף אכילתו על ידי לוי בלבד, ואסור המעשר באכילה לזרים.⁽²⁾

עזריה מתירו לכהן], מכלל זה אתה למד, שגם רבי מאיר דיבר על ענין אכילתו של המעשר, ואמר שהוא מותר רק ללוי ולא לזר.

אך התוספות דחו את שני פירושויו של רש"י, והביאו את גירסת הריב"ן, שיש לגרוס בדברי רבי מאיר במפורש, שהוא אוסר אכילת מעשר ראשון לזרים.

3. כעין שנחלקו רבי מאיר ורבי אלעזר בן עזריה

1. בספרים שלפנינו כתוב רבי אלעזר בן עזריה. אבל כתבו התוספות שאי אפשר לגרוס כן, כי משמע מהמשנה שרבי אלעזר בן עזריה בא לחלוק על רבי מאיר, וזה לא יתכן, כי הוא היה הרבה לפני רבי מאיר.

2. רש"י. וביאר עוד, שיש גם להוכיח מלשונו של רבי אלעזר בן עזריה, שנחלק על רבי מאיר בלשון היתר, ולא בלשון נתינה [רבי אלעזר בן